

VÄGEN TILL KAVALLA

ur Thomas Thomells tal vid Athenvännernas årsmöte

Grekland har genom de sammanhang jag kommit att verka i, genom möten med människor, med gammal och ny grekisk kultur, genom de utbyten jag fått vara delaktig i gett mig mycket att vara tacksam för. Till det kommer den belöning jag nu tilldelas. Tack för detta uppmärksammande och erkännande!

Många har undrat över hur det kom sig att jag hamnade i Grekland och i Kavalla.

Efter studentexamen 1959 började jag läsa den teologiska översiktskursen i Lund. Våren 1960 var jag med om att, under inspiration av den franske prästen abbé Pierre i Lund, starta den första Emmausgruppen i Sverige. Vi var ett kollektiv som samlade begagnade kläder, föremål för loppmarknader, lump och skrot, och av överskottet från vårt arbete försökte hjälpa behövande.

I juni 1961 deltog jag i en konferens på Sigtunastiftelsen då jag fick ett expressbrev från Emmausgruppen i Lund. De hade fått ett brev från abbé Pierre som hade besökt Grekland och där kommit i kontakt med några grekiska präster som ville få kontakt med en Emmausgrupp utanför Grekland. Han föreslog oss i Lund och jag blev tillfrågad om jag kunde tänka mig att bege mig till Grekland. Några dagar senare liftade jag med några hundralappar i fickan genom Europa.

Min första dag i Grekland hade jag efter min första lift blivit avsläppt i närheten av en by utanför Jannina. I skuggan av ett olivträd satt några bönder och intog sitt förmiddagsmål. De ropade mig till sig och bjöd mig att dela deras måltid: gröna bönor, fasolakia, ost, bröd och oliver. Det var mitt första möte med greker och grekisk gästvänskap, filoxenia.

Fader Pyrounakis i Eleusis och fader Georgios i Perama

Fader Georgios Pyrounakis, som abbé Pierre varit kontakt med, var en ovanlig grekisk präst med starkt socialt och kulturellt engagemang. Under sommaren hade han i bergen ovanför Eleusis en barnkoloni, dvs. ett läger för fattiga barn. Där hamnade jag och där blev jag bekant med grekiska ungdomar som var ledare för barngrupperna.

Året därpå var vi en grupp från Emmaus i Lund som åkte till ett internationellt arbetsläger i byn Radovizi i Epiros där vi tillsammans med ungdomar från andra länder var med om att gräva ut ett jättelikt hål i marken för en vattencistern som skulle samla upp regnvatten för bevattning.

1964–1965 var jag volontär hos fader Georgios Dimitriadis, präst i Perama, en fattig förstad utanför

Pireus, och hjälpte till med allt möjligt, bl.a. med bygandet av en liten grisfarm som skulle ge kött till ett barndaghemmet och att med mina erfarenheter från Emmaus i Lund genomföra en insamling av begagnade kläder loppmarknadsföremål, skrot mm. Under dessa år lärde jag mig hjälpligt att förstå och tala nygrekiska

Grekiska invandrare i Småland

När jag återvänt till Sverige kom jag hösten 1966 att studera kulturgeografi i Lund. Kursen for på studiebesök i Lessebo för att studera bebyggelsen i köpingen och pappersbruket. Efter att ha visats runt i fabriken bjöds studenterna på lunch av företaget. Under lunchen kom det ett telefonsamtal. Det var en förbundssekreterare på KFUK-KFUM som sökte mig. Förbundet hade i Växjö startat en rådgivningsverksamhet för grekiska invandrare i Småland. Den person som först hade haft hand om den hade hoppat av och nu sökte man efter någon som kunde ta över. Jag tog nattåget till Stockholm och dagen efter var jag anställd som konsulent och tolk för grekiska invandrare i Småland med Växjö som bas.

Solidaritetsrörelsen för Greklands demokrati

I Växjö var jag med i Svenska Freds- och skiljedomsföreningens lokalgrupp. Jag hade länge stått freds-rörelsen nära och hade gjort min värnplikt som vapenfri brandman på Kiruna flygfält. Bland grekerna jag kommit i kontakt med i Småland var det några från Lessebo som bildat en lokalgrupp av den grekiska freds- och ungdomsrörelse som leddes av Mikis Theodorakis. Han hade som uppmuntran skickat dem en gramfon-skiva. Tillsammans med dem planerade vi i freds-föreningen en gemensam freds demonstration i början av maj. Men juntakuppen den 21 april kom emellan och den planerade demonstrationen blev en demonstration mot juntan för Greklands demokrati.

Kort därefter bildade vi i Växjö en lokal kommitté för Greklands Demokrati tillsammans med representanter från alla de politiska ungdomförbunden, från Vpk till moderaterna.

Efter våren 1968 med majhändelserna i Paris och dess svallvågor runt om i världen började jag hösten 1968 studera sociologi i Lund i hopp om att bättre förstå vad som hände i världen. Vi var på den tiden ganska få svenskar som talade nygrekiska och av dem som gjorde det var vi ganska få som engagerade oss aktivt i solidaritetsarbetet för Grekland. Det kom att uppta en stor del av min tid under de kommande sju åren.

I Lund var vi en grupp svenskar och greker som för greklandsrörelsen utgav en informationsbulletin om Grekland. Vi följde vad som hände i Grekland, översatte, skrev, klippte och klistrade och stencilerade. En tid förvarade jag för en motståndsorganisation (Demokratiskt försvar) vad som kallades »en chokoladask« och »ett cigarettpaket« i min lägenhet i Lund. »Chokoladasken« innehöll några kilo dynamit och »cigarettpaketet« tändningsmekanismen.

Grekiska arbetare i Lessebo

Under mina sociologistudier kom jag för invandrarutredningen göra en studie av grekiska invandrare i ett småländskt brukssamhälle. Lessebo hade valts ut för denna. Min C-uppsats handlade om dem. Delar av den publicerades i Sociologisk Forskning och tidskriften Zenit och kom ofta att citeras. Min handledare var en ung amanuens, Gunnar Olofsson.

Inköp och katalogisering av grekiska böcker

Arbetsmarknaden för sociologer var begränsad och vi var på den tiden många som studerade ämnet. Efter sociologistudierna sökte jag in på den nybildade bibliotekshögskolan i Borås och blev bibliotekarie. Som bibliotekarie i Norrköping, i Eskilstuna och Malmö Stadsbiblioteks filial i invandrarstadsdelen Rosengård, köpte jag in och katalogiserade grekiska böcker.

Under juntaåren hade jag bara vid tre tillfällen besökt Grekland, som tolk och sekreterare för riksdagsmannadelegationer. Efter juntans fall tillbringade jag alla mina semesterveckor i Grekland.

Till Kavalla

Mycket hade ändrats i Grekland sedan mina första besök i början av 1960-talet och jag fick lust att tillbringa en längre tid i landet. Jag hade inte släppt mina sociologiska intressen. Jag var inskriven som doktorand i sociologi och hade funderingar på göra något om kultur och samhälle med anknytning till Mikis Theodorakis och hans verk. Så hösten 1978 tog jag obetald tjänstledighet för studier och begav mig till Athen. Jag fick ett forskarbord på institutets bibliotek och blev timavlönad sekreterare åt Robin Hägg.

I Kavalla fanns residenset som svenska tobaksmonopolet låtit bygga för sina tjänstemän. När den under 1960-talet gjorts om till semesterbostad för anställda hade tobaksmonopolet inrättat några stipendier för konstnärer och vetenskapsmän. En tradition som Atheninstitutet fortsatte med efter att det 1976 donerats till institutet. En trotjänare från tobakstiden skötte

huset och öppnade det för de enstaka gäster som utnyttjade det. Kort före påsk 1980 drabbades han av en hjärnblödning. Säsongsens första gäster skulle komma till huset till påsken. Jag fanns till hands på institutet och åkte upp till Kavalla, öppnade huset, lät städa det och tog emot årets första gäster. Det ledde till att jag blev tillfrågad om jag på prov ville ta hand om huset två år. De två åren blev tjugosju.

Några gånger har jag varit med om att avvärja hot mot huset. En gång försökte en länsherre, nomarch, med en skrivelse beordra att huset skulle upplåtas åt honom som residens. Sveriges dåvarande konsul i Kavalla lyckades avvärja det genom att förklara för honom att utländsk egendom inte kunde behandlas på det sättet. En annan gång avvärjde vi ett försök av en borgsmästare att expropria den nedre delen av tomtens för att bygga ett parkeringshus.

1981 blev huset deklarerat som byggnadsminnesmärke av grekiska kulturministeriet. Under årens lopp har Atheninstitutet varsamt renoverat huset och dess möbler. Tack vare Sverige är det nu ett väl bibehållet historiskt minnesmärke i Kavalla.

Kavallahuset är i första hand en plats för arbetsro för olika former av skapande. Men det ger också sina gäster möjligheter till möten och utbyten av olika slag. Från och till har huset bidragit till svensk-grekiskt kulturutbyte med stadens invånare, med kulturaftnar och utställningar i och utanför huset som institutet arrangerat. Några gånger under min tid har huset genom gemensamma svenskgrekiska symposier och workshop gett svenska och grekiska kulturarbetare möjligt ett under en tids samvaro kring gemensamma projekt lära känna varandra.

Gavrastudien

1999 blev Gunnar Olofsson, sociologen som varit handledare för min uppsats om greker i Lessebo, professor i sociologi i Växjö. I det läget ville han uteveckla ett forskningsprojekt med anknytning till regionen och mindes min uppsats om grekiska arbetare i Lessebo. Han tog kontakt med mig och vi frågade oss vad som hänt med dessa greker. Så inleddes ett tioårigt forskningsarbete på deltid – min tjänst i Kavalla var en 60-procentig tjänst vilket gav mig utrymme till detta.

En stor grupp av grekerna i Lessebo på 1960- och 70-talet kom från en och samma by, Gavra. Efter en tid av förundersökningar kom vi att koncentrera vårt studium på denna by och migrationen från den. Resultatet blev boken *Gavra, Historien om en grekisk by och dess invånare* (Arkiv förlag). ■

Ge bort ett medlemskap i Athenvännerna och prenumeration på Hellenika.
www.athenvannerna.se